

Agnieszka Wałęga

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu

„Horyzonty Wychowania” jako źródło informacji o tradycjach i tendencjach współczesnej pedagogiki

Uwagi wstępne

Czasopisma stanowią cenne źródło informacji dla historyków wychowania¹, którzy często w swoich badaniach naukowych sięgają właśnie po prasę. Niejednokrotnie stanowi ona podstawową bazę źródłową publikacji historyczno-oświatowych². Powstają też liczne artykuły³ i szczegółowe monografie prezen-

¹ Szerzej na ten temat m.in.: T. Jałmużna, *Czasopisma źródłem do badań historyczno-pedagogicznych*, [w:] *W służbie szkoły i nauki. Księga poświęcona Profesorowi Czesławowi Majorkowi*, red. Z. Ruta i R. Ślęczka, Kraków 2003, s. 53–57; I. Michalska, *Wybrane problemy metodologiczne wykorzystania prasy jako źródła w badaniach historii wychowania*, [w:] *Źródła w badaniach naukowych historii edukacji*, red. W. Szulakiewicz, Toruń 2003, s. 127–144; A. Kicowska, *Prasa jako źródło w badaniach historii wychowania*, [w:] *Metodologia w badaniach naukowych historii wychowania*, red. T. Jałmużna, I. i G. Michalscy, Łódź 1993, s. 235–240; też, *Prasa jako źródło w badaniach historyczno-edukacyjnych (Wybrane problemy)*, [w:] *Konteksty i metody w badaniach historyczno-pedagogicznych*, red. T. Jałmużna, I. i G. Michalscy, Kraków 2004, s. 193–199.

² M.in. T. Jałmużna, *Łódzkie czasopisma szkolne w latach międzywojennych*, Łódź 1998; K. Dormus, *Problematyka wychowawczo-oświatowa w prasie kobiecej zaboru austriackiego w latach 1826–1918*, Warszawa 2006.

³ M.in. J. Jarowiecki, *Czasopisma pedagogiczne w Polsce*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1993, s. 78–88; A. Meissner, *Polskie czasopisma pedagogiczne w Galicji*, [w:] *Myśl edukacyjna w Galicji 1772–1918*, red. C. Majorek i A. Meissner, Rzeszów 1997, s. 133–148; J. Hellwig, „*Minerwa Polska*” (1927–1929) – jako pismo poświęcone historii wychowania, „*Przegląd Historyczno-Oświatowy*” 1998, nr 3–4, s. 223–228; T. Gumuła, *Czterdzieści pięć lat „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”*, [w:] *Historia wychowania w kształceniu nauczycieli. Tradycja i współczesność. Teoria i praktyka*, red. T. Gumuła, S. Majewski, Kielce 2005, s. 79–86; W. Szulakiewicz, „*Minerwa Polska*” – czasopismo naukowe poświęcone historii oświaty i wychowania, [w:] *W służbie historii nauki, kultury i edukacji. Księga pamiątkowa dedykowana Prof. Lechowi Mokrzańskiemu z okazji Jubileuszu pięćdziesięciolecia pracy zawodowej*, red. R. Grzybowski i T. Maliszewski, wyd. II poprawione i uzupełnione, Gdańsk 2008, s. 92–104.

tujące genezę oraz znaczenie poszczególnych czasopism⁴. Na rynku wydawniczym, także tym obejmującym czasopisma naukowe, wciąż pojawiają się nowe tytuły – zatem wciąż rośnie liczba możliwych do wykorzystania w kolejnych badaniach źródeł. Warto zatem przyjrzeć się także współczesnym wydawnictwom pod kątem ich wartości źródłowej.

1. Ogólna charakterystyka czasopisma „Horyzonty Wychowania”

Półrocznik „Horyzonty Wychowania” ukazuje się nieprzerwanie od 2002 r. jako czasopismo naukowe Wydziału Pedagogicznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie. Pismo to zastąpiło „Horyzonty Wiary”, którego główny cel programowy, obejmujący „refleksję nad człowiekiem i ukazywanie nowych horyzontów na życie w świetle wiary, nowych wyzwań wychowawczych i szukania prawdy o człowieku”, kontynuuje. Redakcja czasopisma „Horyzonty Wychowania” postanowiła włączyć się do dyskusji nad „autentycznym wychowaniem współczesnego człowieka” oraz „podjąć refleksję nad tymi dziedzinami życia, które wpływają na kształtowanie osoby w optyce humanizmu ze szczególnym podkreśleniem wymiaru chrześcijańskiego”. Do uczestnictwa w tej dyskusji zaproszono, na łamach pierwszego numeru pisma, szerokie grono osób, zarówno z kraju, jak i z zagranicy: pedagogów, teologów, filozofów, katechetów, socjologów, fizyków, lekarzy, reprezentantów najnowocześniejszych działów techniki, czyli wszystkich tych, którym, jak zaznaczyła Redakcja, „zależy na prawdziwym wychowaniu człowieka”⁵.

Jak zauważył Stanisław Palka, skład Zespołu Redakcyjnego „Horyzontów Wychowania” jest demokratyczny „bez próby dyskryminowania kobiet i bez próby przesadnego eksponowania liczebnego jezuitów”⁶, a jego Rada Naukowa ma charakter międzynarodowy – co nadaje wysoką rangę temu czasopismu. W skład Rady wchodzi m.in. przedstawiciele ośrodków naukowych z Rzymu, Helsinek, Würzburga i Salzburga. Każdy z numerów pisma opiniuje do druku grono 9–10 recenzentów. Redaktorem naczelnym pisma od chwili jego powstania jest filozof i teolog Wit Pasierbek⁷.

⁴ M.in. A. Karbowski, *Polskie czasopisma pedagogiczne*, Warszawa 1912; Z. Kmiecik, *Czasopismo „Ateneum” (1876–1901) oraz jego oblicze społeczne i naukowe*, Wrocław 1985; W. Szulakiewicz, *Rozprawy z Dziejów Oświaty” (1958–2003). Studium z historii czasopisma*, Toruń 2004.

⁵ W. Pasierbek, *Editorial*, „Horyzonty Wychowania” (dalej HW) 2002, nr 1 (1), s. 5–6.

⁶ S. Palka, *Opinia na temat „Horyzontów Wychowania” od numeru 1/2002 (1) do numeru 5/2006 (9)*, HW 2007, nr 6 (11), s. 15.

⁷ Wit Pasierbek – absolwent filozofii, na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie (1984), teologii, na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie (1988),

Czasopismo zawiera stałe działy: *Editorial*, *Artykuły*, *Recenzje*, *Słownik tematyczny* oraz wprowadzone w kolejnych numerach *Na marginesie* (od nr 1/2002 (2)) i *Galeria Horyzontów Wychowania* (od nr 3/2004 (6)). *Dział Na marginesie (komentarze-refleksje-inspiracje)* powstał w celu wymiany myśli i refleksji z czytelnikami pisma, którzy chcieliby wyrazić swoje zdanie na temat zagadnień poruszanych na łamach pisma, aby otwierać „nowe horyzonty i [...] eliminować to, co przeszkadza kształtowaniu nowego człowieka”⁸. Natomiast zadaniem Galerii ma być przede wszystkim zainteresowanie i zainspirowanie czytelników sztuką oraz zachęcenie ich do dyskusji na ten temat. Jak bowiem stwierdza, kierująca tym działem pisma, prof. Irena Popiołek „Tak jak nie ma możliwości wychowania współczesnego człowieka bez udziału sztuki, bez refleksji o twórczości i o pięknie – tak trudno wyobrazić sobie nieobecność sztuki na łamach wartościowego periodyku poświęconego problemom wychowania”⁹. W galerii prezentowane są prace malarskie uznanych twórców, reprezentujących różne rodzime ośrodki akademickie¹⁰. Ważną rolę odgrywa w piśmie „Słownik tematyczny”, którego zadaniem jest przybliżanie pojęć naukowych występujących w tekstach zamieszczonych na łamach półrocznika. Dotychczas opublikowano 189 haseł obejmujących m.in. pojęcia z zakresu filozofii, teologii, pedagogiki, historii i wielu innych dziedzin nauki.

Redakcja podjęła też, w maju 2004 r., ważną inicjatywę organizowania cyklicznych spotkań zatytułowanych »Dysputy wokół Horyzontów Wychowania« wprowadzając jednocześnie do pisma dodatkowy dział pod tym samym tytułem. Jego celem jest prezentacja wyników dyskusji akademickiej nad zagadnieniami poruszonymi na łamach czasopisma. Dotychczas opublikowano cztery sprawozdania dotyczące takich zagadnień, jak: „Indywidualne niepokoje zbiorowej tożsamości”¹¹, „Kontrowersje wokół odpowiedzialności społecznej”¹², „Człowiek

specjalistycznych studiów z teologii luterańskiej w Innsbrucku (1992) oraz studiów licencjackich z teologii dogmatycznej na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie (1993). Doktorat z teologii uzyskał na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w 1999 r. Od roku 1995 jest wykładowcą antropologii i teologii politycznej w WSFP „Ignatianum” w Krakowie oraz teologii ekumenicznej na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. http://www.przegorzaly.pl/guppy_/articles.php?lng=pl&pg=132, z dnia 4 X 2009 r.

⁸ W. Pasierbek, *Editorial*, HW 2002, nr 1 (2), s. 7.

⁹ I. Popiołek, *Galeria Horyzontów Wychowania*, HW 2004, nr 3 (6), s. 328.

¹⁰ Dotychczas w Galerii zaprezentowano prace: Ireny Popiołek (nr 3/2004 (6)), Teresy Żebrowskiej (nr 4/2005 (7)), Krystyny Feliksiak (nr 4/2005 (8)), Stefana Rodzińskiego (nr 5/2006 (9)), Aldony Mickiewicz (nr 5/2006 (10)), Tadeusza Boruty (nr 6/2007 (11)), Grażyny Borowik (nr 6/2007 (12)), Andrzeja Klimczaka-Dobrzanieckiego (nr 7/2008 (13)), Jacka Rykały (nr 7/2008 (14)) i Teresy Kotkowskiej-Rzepeckiej (nr 8/2009 (15)).

¹¹ M. Alberska (oprac.), *Indywidualne niepokoje zbiorowej tożsamości*, HW 2004, nr 3 (5), s. 321–328.

¹² A. Wierzbicki (oprac.), *Kontrowersje wokół odpowiedzialności społecznej*, HW 2004, nr 3 (6), s. 263–268.

w świecie wartości i antywartości¹³ oraz „Bezradność człowieka wobec zła”¹⁴ – ostatnie pochodzi z roku 2006. Redakcja nie podaje informacji, czy spotkania te będą kontynuowane. W dyskusjach tych uczestniczą przeważnie wykładowcy i studenci Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego. Być może warto na łamach czasopisma zamieszczać informacje o kolejnych tego typu spotkaniach i zaprosić do uczestnictwa w nich także zainteresowane osoby z innych ośrodków naukowych. W strukturze pisma bowiem, w porównaniu z innymi czasopismami naukowymi, jak chociażby „Paedagogia Christiana”, „Kwartalnik Pedagogiczny” czy „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, widoczny jest brak ogólnego działu poświęconego sprawozdaniom z życia naukowego, w którym można byłoby znaleźć zarówno zapowiedzi, jak i relacje z różnorodnych konferencji i sympozjów. Warto byłoby go wprowadzić i poszerzyć w ten sposób zarówno wypełnianie przez pismo funkcji informacyjnej, jak i jego wartość źródłową.

Pewnych uzupełnień można dokonać także w zakresie zamieszczanych na łamach „Horyzontów Wychowania” not o autorach, które obejmują ich wykształcenie, miejsce pracy oraz dorobek naukowy. Niestety dotyczą one tylko tych osób, których teksty zamieszczono w dziale *Artykuły*, brak informacji o autorach piszących do działów *Na marginesie* czy publikujących recenzje. W tych przypadkach cenna źródłowo wydaje się być informacja, kto podejmuje się oceny poszczególnych prac czy też polemiki z treściami zawartymi w poprzednich numerach czasopisma.

Jak większość współczesnych czasopism także półrocznik wydawany przez Wyższą Szkołę Filozoficzno-Pedagogiczną Ignatianum posiada swoją stronę internetową, na której odnaleźć można wszelkie ważne informacje¹⁵. Redakcja umożliwia także za pośrednictwem poczty elektronicznej odpłatny dostęp do treści poszczególnych numerów pisma.

2. Problematyka prezentowana na łamach „Horyzontów Wychowania”

„Horyzonty Wychowania”, choć ukazują się dopiero od kilku lat, już stały się przedmiotem ocen i podsumowań. Swoją opinię na temat pierwszych 9 numerów wyraził na łamach półrocznika prof. Stanisław Palka¹⁶. Charakteryzując

¹³ M. Madej-Babula (oprac.), *Człowiek w świecie wartości i antywartości*, HW 2005, nr 4 (7), s. 285–291.

¹⁴ A. Białek (oprac.), *Bezradność człowieka wobec zła*, HW 2006, nr 5 (9), s. 287–295.

¹⁵ <http://www.ignatianum.edu.pl/horyzonty>.

¹⁶ S. Palka, *Opinia na temat „Horyzontów Wychowania” od numeru 1/2002 (1) do numeru 5/2006 (9)*, HW 2007, nr 6 (11), s. 13–20.

prezentowaną w nim problematykę zauważył, że „Horyzonty Wychowania” „nie hołdują tekstom zawierającym raporty z aktualnie prowadzonych badań empirycznych, opisowych, wyjaśniających, eksperymentalnych, aczkolwiek obejmują teksty nawiązujące do badań historycznych i analiz porównawczych, natomiast dają pierwszeństwo rozprawom, studiom, esejom, szkicom naukowym wspartym na analizach literatury przedmiotu”¹⁷. Podkreślił także znaczący udział tekstów obcojęzycznych¹⁸ (zamieszczanych zresztą w piśmie zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu na język polski) oraz fakt „dobrego osadzenia tematycznego i autorskiego” półrocznika w „realiach teorii i praktyki w wymiarze międzynarodowym, przez co może być odbierany także za granicami Polski”¹⁹.

Każdy z wydanych do chwili obecnej 15 numerów pisma, obecnie w przygotowaniu numer 16 „Moc i niemoc myślenia”²⁰, ma swój temat przewodni, sygnalizowany na okładce, któremu podporządkowane są zawarte w nim artykuły. Przegląd dotychczasowych tematów wskazuje na szeroki zakres zainteresowań naukowych redakcji i współpracowników „Horyzontów Wychowania”. Obejmują one elementy duchowego, intelektualnego i fizycznego rozwoju człowieka na tle przemian społecznych, politycznych i kulturowych zachodzących we współczesnym świecie²¹. Dotyczą istotnych zagadnień ludzkiej tożsamości, godności, odpowiedzialności społecznej, wyboru określonego systemu wartości, problemów z wolnością czy rozróżnieniem dobra i zła. Sygnowanie każdego numeru pisma wyraźnie określonym głównym problemem ułatwia z pewnością wykorzystanie „Horyzontów Wychowania” jako źródła.

Na łamach pisma pojawiają się teksty dotyczące różnorodnych problemów współczesnego świata i ich oddziaływania na człowieka – od zmian wynikających z procesów politycznych²² jednoczenia się Europy²³ i globaliza-

¹⁷ *Ibidem*, s. 14.

¹⁸ *Ibidem*, s. 14–15.

¹⁹ *Ibidem*, s. 19.

²⁰ http://www.ignatianum.edu.pl/horyzonty/tresc-numerow-page_61.html, z dnia 12 X 2009 r.

²¹ Oto tematy przewodnie wydanych dotychczas numerów HW: nr 1/2002 (1) Człowiek i pedagogia na progu nowego tysiąclecia; nr 1/2002 (2) Człowiek w dialogu ze światem; nr 2/2002 (3) Człowiek w jednoczącej się Europie; nr 2/2003 (4) Niepokoje tożsamości; nr 3/2004 (5) Wychowanie do odpowiedzialności społecznej; nr 3/2004 (6) Wychowanie w świecie wartości i antywartości; nr 4/2005 (7) Człowiek wobec dobra i zła; nr 4/2005 (8) Sumienie – „mnieć tak i siak”; nr 5/2006 (9) Troski godności; nr 6/2006 (10) Iluzje i absurdy wolności; nr 6/2007 (11) (Nie)obecność Ducha; nr 6/2007 (12) „Jak?” Człowieczego ducha; nr 7/2008 (13) Cieleśność człowieka: soma, sarx i sema?; nr 7/2008 (14) Ciało podmiotem wychowania; nr 8/2009 (15) Rozum mimo wszystko.

²² H. Suchocka, *O godności w polityce*, HW 2006, nr 5 (9), s. 85–102; P. Kuglarz, *Patriotyzm w polityce – pojęcie tylko historyczne?*, HW 2004, nr 3 (5), s. 127–146.

²³ A. Zoll, *Człowiek jako podmiot wolności i praw w jednoczącej się Europie*, HW 2002, nr 2 (3), s. 19–33; T. Pieronek, *Człowiek drogą Kościoła w Polsce ku jednoczącej się Europie*, HW 2002, nr 2 (3), s. 35–43; J. Vignon, *Współczesne dążenia ludzkości a instytucje europejskie*, HW 2002, nr 2 (3), s. 57–69; N. Treanor, *W służbie godności człowieka. Zaangażowanie Kościoła*

cji²⁴, po wpływy kultury ponowoczesnej²⁵, pluralizmu²⁶ oraz intensywnego rozwoju nauk ścisłych²⁷. Są one ujmowane wielopłaszczyznowo – uwzględnia się zarówno szanse, które niosą, jak i wynikające z nich zagrożenia i to zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i ogólnospołecznym. Autorzy, reprezentujący różne środowiska naukowe, zwracają uwagę na to, jaki wpływ wywierają one na poszczególne aspekty życia ludzkiego, takie jak zachowanie godności, kształtowanie się tożsamości czy wybór określonych wartości życiowych²⁸.

Warto podkreślić, że w każdym z numerów „Horyzontów Wychowania” widać dążenie Redakcji do ukazania różnorodnych punktów widzenia poszczególnych problemów, a zatem, jak pisze Wit Pasierbek, do roztrząsania tematyki z różnych perspektyw²⁹. Wśród autorów artykułów zamieszczonych w dotychczasowych 15 numerach pisma odnajdujemy zarówno teoretyków, jak i praktyków, duchownych i świeckich, teologów i dogmatyków, pedagogów i psychologów, historyków (w tym także historyków literatury i historyków wychowania) i politologów, polonistów i językoznawców. Nie brak wśród nich także filozofów i etyków, w tym także bioetyków, prawników i ekonomistów, socjologów i etnologów, lekarzy i psychiatrów, a także reprezentantów nauk politycznych i estetycznych. Tak szerokie i zróżnicowane grono współpracowników pozwala uniknąć jednostronności ocen i stanowisk. Przykładowo w numerze 7 poświęconym zagadnieniu postaw człowieka wobec dobra i zła głos zabrali m.in. filozofowie, teolodzy, prawnicy, lekarz psychiatra, specjalista w zakresie komunikacji społecznej oraz aktor, reżyser i pedagog Jerzy Stuhr.

Efektom współpracy z wieloma autorami zagranicznymi jest także kilka artykułów dotyczących problemów szkolnictwa i wychowania w Anglii oraz w Stanach Zjednoczonych, a także wśród społeczności żydowskiej³⁰.

w sprawy UE, HW 2002, nr 2 (3), s. 83–96; L. Gęsiak, *Wspólne wartości wielokulturowego społeczeństwa Unii Europejskiej*, HW 2002, nr 2 (3), s. 97–116.

²⁴ T. Ślipko, *Ideologiczne podstawy globalizacji*, HW 2002, nr 2 (3), s. 117–132; Z. Melosik, *Globalny nastolatek. (Re)konstrukcje tożsamości w ponowoczesnym świecie*, HW 2002, nr 2 (3), s. 135–149; H. Lombaerts, *Edukacja z perspektywy europejskiej*, HW 2002, nr 2 (3), s. 165–179; A. Posacki, „Człowiek rosyjski” w Europie czy w Eurazji? *Współczesna ideologia euroazjatyizmu*, HW 2002, nr 2 (3), s. 181–194; P. J. Fitzgerald, *Amerykanizacja Europy?*, HW 2002, nr 2 (3), s. 209–223.

²⁵ P. Gębala, *Metroseksualizm. Ponowoczesna kultura narcyzmu*, HW 2008, nr 7 (13), s. 93–114.

²⁶ B. Śliwerski, *Pedagog wobec pluralizmu współczesnych teorii wychowania*, HW 2004, nr 3 (6), s. 71–84.

²⁷ W. Połoz, *Godność człowieka i bioetyka*, HW 2006, nr 5 (9), s. 185–201.

²⁸ M.in. A. Błasiak, *Młodzież wobec wartości*, HW 2004, nr 3 (6), s. 87–100; F. Zoll, *Nauczyciel prawa wobec problemu nauczania sprawiedliwości*, HW 2005, nr 4 (7), s. 165–174.

²⁹ W. Pasierbek, *Editorial*, HW 2007, nr 6 (12), s. 5.

³⁰ W. K. Kay, *Moralność społeczna młodych ludzi w Anglii i Walii*, HW 2004, nr 3 (5), s. 161–174; Z. Gross, *Żydowskie wychowanie i żydowska tożsamość w postmodernistycznym świecie*, HW 2004, nr 3 (5), s. 199–224; J. L. Curry, *Zmiana modelu nauczania studentów*

Na łamach „Horyzontów Wychowania” odnajdujemy także problematykę pedagogiki społecznej³¹, resocjalizacji³² czy psychiatrii³³. Nie brak także artykułów związanych z rozwojem nowych mediów i ich wielorakim wpływem na wychowanie³⁴ oraz zagadnień dotyczących wychowania przez sztukę³⁵.

Redakcja półrocznika nie unika podejmowania tematów trudnych – stanowiących wyzwanie dla współczesnej pedagogiki, o czym świadczy m.in. obecność w czasopiśmie tekstów dotyczących eutanazji³⁶, narkomanii³⁷, sekt³⁸, subkultur młodzieżowych³⁹, samookaleczenia⁴⁰, przemocy wobec dzieci⁴¹ czy banalizacji autorytetów⁴². Liczne teksty nawiązują do myśli Jana Pawła II⁴³ oraz problematyki szeroko pojmowanego wychowania chrześcijańskiego.

w amerykańskim szkolnictwie wyższym, HW 2004, nr 3 (5), s. 235–246; M. Fearn, L. J. Francis, *Wychowanie do wartości w Anglii i Walii: zasady oficjalne a reakcje uczniów*, HW 2004, nr 3 (6), s. 113–125; B. Michel, *Charakterystyka skutecznych alternatywnych programów nauczania w Stanach Zjednoczonych*, HW 2004, nr 3 (6), s. 147–155.

³¹ H. Kiereś, *Filozoficzne konteksty pedagogii społecznej*, HW 2002, nr 1 (1), s. 153–163.

³² M. Sztuka, *Aksjologiczny wymiar rozstrzygnięć w teorii i praktyce resocjalizacji*, HW 2004, nr 3 (6), s. 127–138; B. Stańdo-Kawecka, *Przestępczość nieletnich – pomiędzy ochroną dziecka a ochroną społeczeństwa*, HW 2005, nr 4 (7), s. 175–197; A. Baładynowicz, *Prawo bez autorytetu – prawo pozbawione sumienia a wykluczenie społeczne jednostek*, HW 2005, nr 4 (8), s. 69–87.

³³ J. Bomba, *Kwestia zła w psychiatrii*, HW 2005, nr 4 (7), s. 101–113.

³⁴ G. Łuszczak, *Człowiek w świecie mediów*, HW 2002, nr 1 (1), s. 175–189; R. A. White, *Telewizja – druga szkoła*, HW 2002, nr 1 (2), s. 197–220; M. Lis, *Pozorne dobro, ukryte zło: edukacja komercyjna w mediach*, HW 2005, nr 4 (7), s. 199–208; H. Skorowski, *Granice wolności w środkach masowego przekazu*, HW 2006, nr 6 (10), s. 193–204; K. Gurba, *Rzeczywistość Ducha w świecie wirtualnym*, HW 2007, nr 6 (13), s. 69–80.

³⁵ I. Popiołek, *Sztuka – normalność czy elitarny przeżytek?*, HW 2002, nr 1 (1), s. 165–174; S. Rodziński, *Proces twórczy – droga kształtowania tożsamości artysty*, HW 2003, nr 2 (4), s. 155–164; K. Wilkoszewska, *Estetyczna przygoda sztuki*, HW 2004, nr 3 (6), s. 157–166.

³⁶ B. Pyzik, *O godnej śmierci, czyli prawie do życia czy eutanazji?* HW 2008, nr 7 (13), s. 222–234.

³⁷ D. Adamczyk, *Konieczność profilaktyki w obliczu zagrożenia narkomanią*, HW 2008, nr 7 (13), s. 235–251.

³⁸ M. Noske, *Sekty destrukcyjne a osiągnięcia nauki jako nowe niebezpieczeństwa (na przykładzie manipulacji zapisem pamięciowym, interpretacją marzeń sennych oraz syndromu IAD)*, HW 2004, nr 3 (5), s. 282–299.

³⁹ D. Adamczyk, *Subkultury – szansa czy zagrożenie dla młodzieży*, HW 2004, nr 3 (6), s. 241–259.

⁴⁰ M. Potocki, *Samookaleczenia młodzieży – niemy krzyk wołania o pomoc*, HW 2009, nr 8 (15), s. 242–251.

⁴¹ J. Jagieła, *Szczególny rodzaj ukrytej przemocy wobec dziecka. Zastępczy Syndrom Münchhausena*, HW 2008, nr 7 (13), s. 182–196.

⁴² A. Nowak, *Pojęcie autorytetu u współczesnej młodzieży*, HW 2006, nr 5 (9), s. 254–261; P. T. Nowakowski, *Banalizacja nadprzyrodzoneści w kolorowych pismach dla młodzieży*, HW 2006, nr 5 (9), s. 262–272.

⁴³ Z. Grocholewski, *Rola wyższych uczelni katolickich z perspektywy pontyfikatu Jana Pawła II*, HW 2006, nr 5 (9), s. 19–34; S. Nagy, *Człowiek w myśli Jana Pawła II*, HW 2006, nr 5 (9),

„Horyzonty Wychowania” nie ograniczają się jedynie do prezentowania czytelnikom problemów i tendencji współczesnej pedagogiki. Uwzględniają także elementy tradycji oświatowych i wychowawczych, i to zarówno rodzimych, jak i tych ukształtowanych w innych krajach. Jako czasopismo reprezentujące uczelnię wyższą prowadzoną przez jezuitów z oczywistych powodów uwzględnia problematykę dziejów edukacji i wychowania jezuickiego⁴⁴. Nie pomija także, tak istotnych dla pedagogiki, koncepcji pedagogicznych, jak chociażby te, stworzone przez Jana Fryderyka Herbarta⁴⁵.

Ponadto w wielu poruszanych na łamach „Horyzontów Wychowania” zagadnieniach prezentowane jest historyczne spojrzenie na genezę i rozwój poszczególnych zjawisk. Przykładowo w numerze dotyczącym cielesności człowieka⁴⁶ odnajdujemy zarówno artykuły omawiające wczesnochrześcijańskie ujmowanie problematyki ciała, jak i koncepcje Ignacego Loyoli, dwudziestowiecznych filozofów czy współczesne zagadnienia metroseksualności. W tomie poświęconym wychowaniu do odpowiedzialności społecznej, obok tekstów dotyczących współczesnej perspektywy tych zjawisk, zamieszczono także artykuły przypominające osiemnastowieczne tradycje w tym zakresie, a redaktor naczelny, w słowie wstępnym, zaznaczył aktualność hasła Komisji Edukacji Narodowej „Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie”⁴⁷. Wit Pasierbek podkreślił także nieprzemijające wartości zawarte w jezuickim „Ratio Studiorum”⁴⁸.

Warto jednak zaznaczyć, że prezentacja elementów tradycji oświatowo-wychowawczej nie ma stanowić wezwania do „powrotu do historii”, lecz raczej skłaniać do prób współczesnego odczytania ówczesnych koncepcji z uwzględnieniem aktualnych tendencji rozwoju pedagogiki⁴⁹. Jak bowiem zauważył

s. 73–83; E. Łatacz, *Refleksje pedagoga w oparciu o analizę mistycznego doświadczenia człowieka opisanego przez Karola Wojtyłę na podstawie dzieł św. Jana od Krzyża*, HW 2007, nr 6 (11), s. 240–250.

⁴⁴ V. J. Duminuco, *Nowe Ratio na nowe millenium?* HW 2002, nr 1 (1), s. 209–228; K. Puchowski, *Wychowanie obywatelskie w jezuickich kolegiach szlacheckich Korony i Litwy*, HW 2004, nr 3 (5), s. 85–111; K. Puchowski, *Jezuickie kolegia szlacheckie w Europie Zachodniej. Rekonesans*, HW 2004, nr 3 (6), s. 183–197; L. Górską, *Pedagogia i pedagogika jezuicka – w poszukiwaniu inspiracji dla współczesnego wychowania*, HW 2006, nr 5 (10), s. 274–288.

⁴⁵ D. Stępkowski, *Karać czy kierować? W sprawie herbertowskiej kategorii „Zucht”*, HW 2007, nr 6 (12), s. 81–94; D. Benner, *Nieprzemijające znaczenie herbertowskiej koncepcji nauczania wychowującego*, HW 2008, nr 7 (13), s. 129–144.

⁴⁶ *Cielesność Człowieka: soma, sarx i sema?* HW 2008, nr 7 (13).

⁴⁷ W. Pasierbek, *Editorial*, HW 2004, nr 3 (5), s. 7.

⁴⁸ W. Pasierbek, *Editorial*, HW 2002, nr 1 (1), s. 7.

⁴⁹ Przykładowo W. Pasierbek stwierdził, że artykuł dotyczący koncepcji Herbarta ma zachęcać do „odczytania herbertowskiego pomysłu w świetle nowoczesnej dydaktyki”. Por. W. Pasierbek, *Editorial*, HW 2008, nr 7 (13), s. 9. Vincent J. Duminuco natomiast pisząc o potrzebie stworzenia nowego Ratio Studiorum dostosowanego do wymogów współczesności podkreśla

S. Palka na łamach „Horyzontów Wychowania”, „zagadnienia wychowawcze ujmowane są również w wymiarze historycznym i porównawczym, a nie tylko odnoszone »tu i teraz« do realiów polskich”⁵⁰.

Nawiązanie do dorobku edukacyjnego poprzednich pokoleń widoczne jest także w *Słowniku tematycznym*, w którym zamieszczono m.in. takie hasła jak „Nowe Wychowanie”, „Pedagogika Antoniego Makarenki”⁵¹, „Herbartyści polscy”, „Herbartyzm”, „Pedagogika Herbart”⁵², „Szkolnictwo jezuickie”⁵³, „Komisja Edukacji Narodowej”⁵⁴ czy „Collegium Nobilium”⁵⁵.

Nie sposób nie zauważyć, że większość tekstów odwołuje się do tradycji wychowania chrześcijańskiego – jest to naturalne wobec faktu, że pismo stanowi organ naukowy szkoły prowadzonej przez zakon jezuitów. Redakcja zdaje sobie jednak sprawę z zagrożeń wynikających z jednostronnego prezentowania faktów i zjawisk. Już w drugim numerze pisma pojawiły się refleksje dotyczące jego dalszego rozwoju. Katarzyna Jarkiewicz podkreśliła wówczas konieczność zapraszania do współpracy autorów reprezentujących „różne światy wartości i różne style myślenia” oraz unikania „ideologizacji chrześcijaństwa” przy jednoczesnym wskazywaniu na niewątpliwe wartości kultury chrześcijańskiej⁵⁶. Wydaje się, że także w zakresie prezentacji tradycji pedagogiki i szkolnictwa ukazywanie „różnych światów wartości i różnych stylów myślenia” mogłoby wzbogacić półrocznik.

W każdym piśmie naukowym ważną rolę odgrywa dział recenzji, który świadczy o wypełnianiu przez nie funkcji informacyjno-oceniającej. Na łamach „Horyzontów Wychowania” pojawiły się dotychczas 82 recenzje⁵⁷. Przeważają wśród nich omówienia prac z zakresu teologii, katechetyki i wychowania religijnego. Kolejną istotną grupę poddawanych ocenie wydawnictw stanowią książki pedagogiczne, dotyczące m.in. zagadnień wychowania w rodzinie i różnorodnej problematyki społecznej oraz psychologicznej. Nie brak także książek dotyczących dziejów zakonu jezuickiego i jego misji wychowawczej i edukacyjnej. Warto wspomnieć, że na łamach „Horyzontów Wychowania” pojawiają się także recenzje podręczników i to zarówno akademickich, jak choćby

konieczność czerpania z tradycji szkolnictwa jezuickiego, jak uzasadnia: „Ponieważ obecny system edukacji jezuickiej bierze swoje początki od 1599 r., Ratio nie może być odsunięte jako całkowicie nie związane z naszą dzisiejszą, bardziej skomplikowaną sytuacją”. Vincent J. Duminuco, *Nowe Ratio na nowe millenium?* HW 2002, nr 1 (1), s. 209–228.

⁵⁰ S. Palka, *Opinia na temat...*, s. 18.

⁵¹ HW 2006, nr 5 (9), s. 341–342.

⁵² HW 2008, nr 7 (13), s. 292–294.

⁵³ HW 2002, nr 1 (1), s. 312–314.

⁵⁴ HW 2004, nr 3 (5), s. 363–364.

⁵⁵ HW 2004, nr 3 (6), s. 315–317.

⁵⁶ K. Jarkiewicz, *Refleksje nad „Horyzontami Wychowania”*, HW 2002, nr 1 (2), s. 258.

⁵⁷ Średnio przypada około 5 recenzji na jeden numer pisma. W 1 numerze było ich 9, w dwóch ostatnich (14 i 15) zamieszczono po 3.

najnowszych wydawnictw tego typu przeznaczonych do nauczania historii wychowania⁵⁸ oraz pedagogiki⁵⁹, jak i tych przeznaczonych dla uczniów szkół gimnazjalnych⁶⁰. Wszystkie one zostały wydane przez prowadzone przez jezuitów Wydawnictwo WAM. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że wśród recenzowanych na łamach półrocznika prac znajduje się wiele książek tam właśnie opublikowanych, jednak bez dyskryminowania dorobku innych wydawnictw. Autorzy recenzji prezentują czytelnikom także prace zagranicznych autorów, które nie zostały jeszcze przetłumaczone na język polski, przez co umożliwiają szerszemu gronu odbiorców orientację w najnowszym dorobku światowej pedagogiki. Przeważają tutaj książki niemieckojęzyczne (7 prac), pojawiają się także publikacje angielskie (3) i francuskie (1).

Co szczególnie interesujące, w dziale tym zamieszczane są także informacje o nowych czasopiśmie – jak choćby o piśmie katechetycznym i pedagogiczno-religijnym „Keryks”⁶¹ czy o „Krytyce politycznej”⁶².

Na łamach pismach odnajdujemy także wywiady–rozmowy zarówno z ludźmi Kościoła m.in. z arcybiskupem Józefem Życińskim „O tożsamości chrześcijańskiej”⁶³, dyrektorem Radia i Telewizji Watykańskiej oraz rzecznikiem prasowym Stolicy Apostolskiej Federico Lombardim „O Kościele w świecie współczesnym”⁶⁴ czy księdzem jezuitą Aleksandrem Posackim „Siła złego na jednego, czyli demonologii powrót postulowany”⁶⁵, jak i reprezentantami świata kultury i sztuki: aktorem i reżyserem Jerzym Stuhrem „Rozmowa o dobru i złu w twórczości filmowej”⁶⁶, czy kompozytorami Janem Kantym Pawłuśkiewiczem „O muzyce i twórczości”⁶⁷ i Andrzejem Zaryckim⁶⁸. Zamieszczanie ich na łamach pisma zdecydowanie wzbogaca zakres treściowy i tematyczny czasopisma, pozwalając czytelnikom na obcowanie z różnymi formami przekazu – nie tylko z publikacjami o charakterze naukowym.

⁵⁸ A. Grudziński (rec.), J. Draus, R. Terlecki, *Historia wychowania, tom 2, Wiek XIX i XX*, Kraków 2005, ss. 336, HW 2006, nr 5 (10), s. 337–341.

⁵⁹ E. Dybowska (rec.), *W. Brezinka, Wychowanie i pedagogika w dobie przemian kulturowych – podręcznik akademicki*, Kraków 2005, ss. 240, HW 2006, nr 5 (9), s. 299–303.

⁶⁰ A. Zellma (rec.), *Jestem z wami. Podręcznik do religii dla klasy II gimnazjum*, red. W. Kubik, T. Czarnicka, G. Łuszczak, M. Poniewierska, Kraków 2007, ss. 152, HW 2009, nr 8 (15), s. 255–264.

⁶¹ M. Marczewski (rec.), *Nowe, międzynarodowe czasopismo katechetyczne i pedagogiczno-religijne „Keryks”*, HW 2002, nr 1 (1), s. 266–269.

⁶² B. Adamczyk (rec.), „*Krytyka polityczna*”, red. Sł. Sierakowski, nr 1, lato 2002, Warszawa 2002, HW 2002, nr 2 (2), s. 301–302.

⁶³ HW 2003, nr 2 (4), s. 167–172.

⁶⁴ HW 2008, nr 7 (13), s. 25–32 (wywiad w języku włoskim, s. 17–24).

⁶⁵ HW 2006, nr 5 (9), s. 273–283.

⁶⁶ HW 2005, nr 4 (7), s. 209–228.

⁶⁷ HW 2008, nr 7 (13), s. 145–164.

⁶⁸ HW 2007, nr 6 (12), s. 115–131.

Uwagi końcowe

„Horyzonty Wychowania” są obecne na rynku polskich wydawnictw naukowych od 7 lat. Posiadają dość stabilny skład Rady Naukowej i Rady Redakcyjnej oraz ustaloną, i w niewielkim stopniu modyfikowaną w kolejnych numerach, strukturę. Zamieszczone w wydanych dotychczas 15 numerach pisma artykuły, polemiki i recenzje stanowią z pewnością cenne źródło informacji zarówno o tradycjach, jak i o tendencjach współczesnej pedagogiki. Szeroki zakres problematyki prezentowanej na łamach pisma przez autorów reprezentujących różnorodne dziedziny nauki wskazuje na to, że współczesne horyzonty wychowania są niezwykle rozległe.